

UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUKSELLE

ASIA: Muistutus Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) hakemuksesta koskien Ämmässuon kaatopaikan noin 60 hehtaarin suuruista laajennusaluetta. Diaarinumero UUS-2004-Y-133-121.

VALITTAJAT:

Urberga Kb, Espoossa sijaitsevan tilan Urberga omistajana.

Niemis Kb, Espoossa sijaitsevien tilojen Nygård 1:9, Westergård 1:13, Tammiranta 1:17, Haapaniemi 1:18, Nocka 1:19, Östergård 2:9, Juntmossan 1:1, Juntmossan I 1:2 ja Juntmossan II 1:14, Juntmossan 2:8 omistajana.

ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE:

Lakimiehet Juha Sario ja Sakari Niemelä, Ympäristölakiasiantomisto Niemelä & Sario Oy, Pohjoinen Makasiinikatu 6 A 8, PL 208, 00131 Helsinki, puh. 09 – 2511 1620, fax. 09 – 2511 1621.

LUVAN HAKIJA:

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) / Jätehuoltolaitos, Opastinsilta 6 A, 00520 Helsinki.

VAATIMUKSET:

- 1) Vaadimme, ettei haettua lupaa Ämmässuon kaatopaikka-alueen laajennukselle myönnetä, koska siltä puuttuvat YSL 42 §:n mukaiset luvanmyöntämisedellytykset.
- 2) Lisäksi vaadimme, ettei haettua ennakkotäytäntöönpanolupaa myönnetä, koska se voisi tehdä YSL 101 §:n säännöksen vastaisesti muutoksenhaun hyödyttömäksi.

PERUSTELUT:

Aluksi viittaamme muistutuksemme perusteluina kaikkeen jo aiemmin YTV:n kaatopaikkalaajennusta koskeneiden aiempien lupahakemusten käsittelyn yhteydessä esittämiimme näkökohtiin. Liitämme ohien muistutuksemme 23.8.2001 (liite 1), muistutuksen ja muistutuksen täydennyksen 10.9.2001 (liite 2) ja sekä muistutuksemme 15.5.2002 (liite 3). Näissä muistutuksissa on käsitelty varsin laajasti niitä ympäristöllisiä kuormitus- ja riskitekijöitä, jotka näkemyksemme mukaan aiheuttavat YSL 42.1 §:n säännöksessä kiellettyjä ympäristövaikutuksia erityisesti kun otetaan samaisen lainkohdan nojalla huomioon myös alueella sijaitsevien toimintojen yhteisvaikutukset.

1 Alueen kokonaissietokyvyn ylittyminen

Arvioitaessa uusien toimintojen sallittavuutta ympäristölupaharkinnassa on otettava huomioon eri hankkeiden yhteispäästöt ja niiden suhde alueen ympäristön sietokykyyn. Nyt kuitenkin lupaa haetaan alueelle, jonka kokonaissietokyky on selkeästi ylittynyt. Luvan hakija taas katsoo lupahakemukseen liitettyjen selvitysten osoittavan, ettei hanke yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa aiheuta YSL:ssä kiellettyjä seurauksia. Ämmässuon-Kulmakorven –alueella ei ole kuitenkaan tehty riittäviä ja kattavia selvityksiä alueen kokonaiskuormituksesta, joiden pohjalta voitaisiin arvioida lisäkuormituksen sallittavuutta. Hakemuksessaan (s. 49) YTV

viittaa alueen ympäristövaikutusten kokonaisselvitysten osalta syksyllä 2001 valmistuneeseen YVA –selostukseen sekä Suunnittelukeskus Oy:n vuonna 2002 tekemään selvitykseen ”Ämmässuo-Kulmakorven alueen toimintojen ympäristövaikutusten kokonaisarviointi”.

YVA –selostuksen puutteiden osalta viittaamme aiempiin muistutuksiimme sekä selostuksesta esittämäämme mielipiteeseen (liite 4). Myöhemmin tehdyn kokonaisselvityksen puutteita taas olemme käsitelleet erillisessä muistiossa (liite 5). Tämän yksityiskohtaisen kommentoinnin lisäksi voidaan todeta yhteisvaikutusarvioinnin osoittavan, ettei käytettävissä olevien päästötietojen pohjalta ole mahdollista luotettavasti arvioida nykyistä melu- ja pölytasoa puhumattakaan sen tulevasta kehityksestä. Yhteisvaikutusarvioinnin (s. 48-50) mukaan Ämmässuon-Kulmakorven -alueella on tehty vain muutamia pölymittauksia ja *"muutamia satunnaisia, lyhyitä melumittauksia ... Nykyisten ja tulevien toimintojen yhteismeluvaikutuksista ja melun leviämisestä ympäristöön ei ole tehty tarkempia mittauksiin perustuvia laskelmia tai arvioita."* Näiden mittauksiin perustuvien laskelmien ja arvioiden tekeminen (myös ilmapäästöjen osalta) on välttämätöntä, että voitaisiin luotettavasti arvioida nykyistä kokonaiskuormitusta ja alueelle suunnitteilla olevien hankkeiden sallittavuutta ja rajoittamistarpeita.

Hakemuksessa on tosin viitattu (s. 51) tämän arvioinnin jälkeen tehtyihin uudempiin selvityksiin, mutta nekin jatkavat aiempaa puutteellista käytäntöä ollen vain hetkellisesti tehtyjä ”pistokokeita” alueen kokonaiskuormituksesta. Vesistö tarkkailun osalta uusi yhteistarkkailuohjelma on merkinnyt jonkinlaista parannusta aiempaan tilanteeseen nähden, mutta senkin tulosten hyödyntäminen on jäänyt puutteelliseksi (Ks. liite 6, Ämmässuolta laskevien purojen kuormitusselvitys, Huomioita Ämmässuon ja Kulmakorven alueen vesien yhteistarkkailusta 2003”, laatijana Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys ry.). Sen sijaan muiden immissioiden, kuten erityisesti meluhaittojen selvittäminen, on edelleen varsin puutteellista käsittäen toiminnanharjoittajien tekemät kaksi hetkellistä melumittausta vuonna 2003. Hankkeen vesistövaikutuksia käsittelemme erikseen jäljempänä omassa kappaleessaan.

Tilanteessa, jossa alueen kokonaissietokyky on selvästi ylittynyt lupaviranomaisen pitää YSL 6 ja 42.2 §:ien nojalla edellyttää hakijalta selvitystä hankkeelle mahdollisesti sopivista vaihtoehtoisista sijoituspaikoista. On huomattava, että sijoituspaikan valintaa koskeva säännös YSL 6 § on yhdessä luvan myöntämisen edellytyksiä koskevan YSL 42.2 §:n kanssa saanut myös viimeaikaisessa oikeuskäytännössä merkityksellisen aseman. Ratkaisussa *KHO 11.2.2003 t. 294* korkein hallinto-oikeus piti toiminnan sijoituspaikkaa YSL 6 ja 42.2 §:t huomioon ottaen huonona ja totesi, että "*Muita mahdollisia sijoituspaikkoja on asiassa saatu selvitys huomioon ottaen vielä tarpeen selvittää*". Ratkaisu merkitsee sitä, ettei YSL 6 §:n tulkinnassa voida vaihtoehtoisten sijoituspaikkojen selvittämisen osalta rajoittua vain lupahakemuksen kohteena olevalle kiinteistölle tai edes lupanhakijan hallussa jo oleviin kiinteistöihin. Tämän pitäisi olla erityisen selvää silloin, kun tarkastellaan nyt lupapäätöksen kohteena olevia, ylikunnallista tarvetta palvelevia jätehuoltotoimintoja. Myös alueen kaavoituksen keskeneräisyys puoltaa ja edellyttää sitä, ettei tässä vaiheessa sitouduta hakemuksessa tarkoitettuun tavoin 30 vuodeksi jätteen käsittelylle erittäin huonosti sopiviin alueratkaisuihin.

2 Hankkeen kaavoitukselliset edellytykset ja asetettujen rakennuskieltojen oikeudellinen merkitys

Edellä esitetyin tavoin jo YSL 6 § edellyttää hankkeen vaihtoehtoisten sijoituspaikkojen selvittämistä ja tällaisen selvityksen tarve on todettu myös hakemuksessa (s. 11), jossa mainitaan maakuntahallituksen päättäneen laatia uuden vaihtoehtoisia jätehuoltoratkaisuja ja uusia jätehuollon aluevarauksia koskevan vaihemaakuntakaavan.

Kuten aiemmasta jätteenkäsittelylaitoksen hakemuksesta tekemässämme muistutuksessa 15.5.2002 (liite 3, kappale 5) on esitetty, estää alueelle asemakaavan laatimista varten asetettu rakennuskielto YSL 42.2 §:n perusteella ympäristöluvan myöntämisen uusille jätteenkäsittelylaitoksille, kunnes niille on saatu lainvoimainen asemakaavavaraus.

Viittaamme tältä osin perusteluina erityisesti professori Vesa Majamaan asiasta 13.5.2002 antamaan asiantuntijalausuntoon (liite 7), joka on ollut myös edellä mainitun muistutuksemme liitteenä.

Laajennusalueen osalta on vielä erityisesti huomattava, että myönnettäessä lupa nyt haetuille läjitysmäärille sidotaan asemakaavoittajan harkintavaltaa esimerkiksi suoja-alueiden suhteen. Käytännössä haettu lupa merkitsee sitä, että aiemmassa lainvoimaisessa yleiskaavassa kaatopaikan suoja-alueiksi osoitettuja vyöhykkeitä sisällytetäänkin varsinaiseen läjitysalueeseen ja suojavyöhykkeet siirretään jälleen kauemmaksi osin yksityisten, kuten Niemis Kb:n omistamille alueille. Tämä menettely on selvästi YSL 42.2 §:n tavoitteen vastainen. Kuten edellä mainitussa Majamaan lausunnossakin on korostettu, säännöksen tarkoitus on estää tilanne, jossa kaava ja ympäristölupa olisivat ristiriidassa keskenään ja lähtökohtana on selvästi pidettävä myös sitä, ettei ympäristölupien myöntämisellä saada pakottaa kaavoittajaa tiettyntyyppisiin maankäyttöratkaisuihin, vaan kaavan hyväksyjän harkintaan on jätettävä kaavoitettavan aluekokonaisuuden eri toimintojen yhteensovittaminen mahdollisimman ”puhtaalta pöydältä”. Vaikka Ämmäsuon alue on tosiasiasa jononlaisten jätehuoltotoimintojen alue ja näin ollen olemassa olevilta osiltaan määriteltäneen myös asemakaavassa sellaiseksi, on kuitenkin kaavoittajalle mahdollistettava kokonaisharkinta siitä, miten laajalle alueelle nämä jätehuoltotoiminnot voivat levittäytyä ja miten maanomistajakohtaisesti varmistaudutaan siitä, etteivät muun muassa suoja-alueenratkaisut ole maanomistajan kannalta kohtuuttomia.

3 Hankkeen vesistölliset vaikutukset erityisesti Loojärven kannalta

Koska valittajien omistamien kiinteistöjen tilakeskukset sijaitsevat kaatopaikan eteläpuolella olevan Loojärven rannalla, keskitytään perusteluissa kaatopaikan Loojärveen kohdistaman kuormituksen selvittämiseen.

Hakemuksessa lähdetään siitä, etteivät Ämmäsuon jätteenkäsittelykeskuksen toiminnat aiheuta nykytilanteessa pilaamisvaikutuksia Loojärvässä. Hakemuksessa (s. 15) todetaan, että *"Vuonna 2002 tehtiin Kolmperänjärven ja Loojärven sekä*

siihen laskevien purojen vesistö tarkkailu (SCC Viatek Oy, 28.3.2003, liite 10). Tarkkailutulosten perusteella kaatopaikan vaikutusta ei ollut nähtävissä Kolmperänjärven veden laadussa. Myöskään Loojärven tuloksissa ei ollut havaittavissa kaatopaikasta aiheutuvia vaikutuksia.” Samassa yhteydessä hakemuksessa on kuitenkin selostettu sitä, että Loojärvi on erittäin rehevä eikä kestä enää yhtään lisäkuormitusta.

On erityisen ongelmallista, ettei päätöksessä kerrota mihin vuoden 2002 tarkkailusta ilmeneviin tietoihin (kuten kaatopaikkaindikaattoreiden pitoisuusarvoihin) hakijan päätelmä Loojärveen kohdistuvista vaikutuksista perustuu. Epämääräistä viittausta vuoden 2002 tuloksiin ei voida pitää riittävänä perusteluna, vaan tämä luvanmyöntämisedellytysten arvioinnin, lupaehtojen määrittelyn ja korvauskysymyksen kannalta merkityksellinen väittäminen olisi tullut perustella mittaustuloksiin nojautuen. Tämän yksiselitteisen päätelmän ongelmallisuutta kuvaa myös se, ettei Loojärvi ole ollut mukana kaatopaikan pitäjän aiemmin suorittamassa velvoitetarkkailussa, ja että järven veden laadusta sekä sen viimeaikaisesta kehityksestä on ollut tähän asti vain niukasti tutkimusaineistoa.

Liitteenä 6 oleva tilaamamme selvitys ”Ämmässuolta laskevien purojen kuormitusselvitys, Huomioita Ämmässuon ja Kulmakorven alueen vesien yhteistarkkailusta 2003”, jonka on laatinut Tero Myllyvirta, Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys ry osoittaa, että vuonna 2003 kaatopaikan pilaava vesistö päästö Loojärveen on ollut selvästi todennettavissa. Samoin selvitys osoittaa erityisen selkeästi sen, että päästöllä on myös pilaava vaikutus sen kohteena (resipienttinä) olevaan vesistöön. Selvityksessä todetaan mm. seuraavaa:

”Laitamaanpuron ja Ämmässuonpuron yhteenlaskettu osuus Loojärveen tulevasta kokonaisvirtaamasta on valuma-alueiden pinta-aloihin perustuen 10 – 15 %. Loojärven valuma-alueen maankäyttöön ja peltoprosenttiin perustuen voidaan arvioida, että ravinteiden kertymisen kannalta kyseisillä puroilla on vastaavan suuruinen tai ainoastaan hieman suurempi osuus koko Loojärveen kohdistuvasta ravinnekuormasta. Sen sijaan kaatopaikka-alueen tyypillisen valunnan

haitta-aineilla, kuten kloridilla, sulfaateilla ja orgaanisella aineksella on Laitamaan ja Ämmässuon purojen kautta niiden valuma-alueella suurempi merkitys Loojärven vedenlaadulle”

Arvioitaessa kaatopaikka-alueelta kulkeutuvien pilaavien vesistö päästöjen vaikutusta Loojärveen resipienttiperiaatteen eli vastaanottavan vesistön kannalta on vielä huomattava, että kaatopaikka-alueelta järveen johtuvassa päästössä typpi on vesistöjen kannalta maatalouden päästöihin verrattuna haitallisemmassa ammonium- ja nitriittimuodoissa. Täten kaatopaikkapäästö edustaa haitallisuudeltaan suurempaa osaa Loojärven kokonaispäästöstä kuin edellä todettu 10 – 15 %. Seuraavassa esitettyjen yhteistarkkailun menetelmiin liittyvien puutteellisuuden vuoksi voidaan vielä olettaa, että huippuvirtaaman aikaan kaatopaikan vaikutus Loojärveen korostuu.

Myllyvirran raportissa on korostettu yhteistarkkailun erityisenä puutteena sitä, ettei missään vaiheessa ole selvitetty mitä ja miten paljon huippuvirtaaman tilanteissa kaatopaikalta kulkeutuu päästöjä Loojärveen. Raportissa asiasta on todettu seuraavaa:

”Todella suurien valumien aikoihin, jotka keskittyvät usein vain joihinkin vuorokausiin vuoden aikana, on kaatopaikalta kertyvä kuormitus ajallisessa katsannossa suhteettoman suuri. Tällaisina aikoina kuormituksen kokonaismäärät korostuvat eikä ole poissuljettua etteikö tällaisina aikoina kontaminaation ainekirjossa voi esiintyä ”normaalista tarkkailuajankohdasta” poikkeavia aineita.”

Edellä esitetyn perusteella siis tarkkailu on edelleen osittain puutteellisesti järjestetty erityisesti sen suhteen, mitä kaikkea todellisuudessa päästöä vastaanottavaan vesistöön on kulkeutunut ja mikä vaikutus päästöllä vesistöön on ollut. Myös vuonna 2003 veloitettarkkailusta eli aloitetusta yhteistarkkailusta saadut näytetulokset vastaavat teettämämme tutkimuksen tuloksia, vaikkei niitä sanallisessa arvioinnissa olekaan vastaavalla tavalla analysoitu (Liite 8, Tero Myllyvirran lausunto 19.3.2004). Hakemus onkin siis tältä osin perustunut hankkeen ympäristövaikutusten hyvin puutteelliseen selvittämiseen ainakin sen osalta, mikä on

olemassa olevien toimintojen Loojärveen kohdistaman pilaavan toiminnan laatu ja laajuus.

Uuden läjitysalueen vesistöllisiä vaikutuksia on hakemuksessa pidetty aiempaan kaatopaikkaan nähden vähäisinä, koska uudelle läjitysalueelle loppusijoitettava jäte on ”pääosin mekaanis-biologisen käsittelylaitoksen rejektiä”. YTV näyttää tässä yhteydessä unohtavan sen, että loppusijoitusalueelle haetaan lupaa sijoittaa rejektin (310 000 t/a) lisäksi enimmillään 180 000 t/a käsittelemätöntä sekajätettä eli samaa jätettä, jota nykyiselle läjitysalueelle viedään. Tämän lisäksi alueelle suunnitellaan läjitettävien ongelmajätteitä sekä polttolaitosten tuhkia ja kuonia. On siis hyvin oletettavaa, että läjitysalue lisää entisestään kriittisessä tilassa olevaan Loojärveen päätyvää vesistökuormitusta, joka on edellä kuvailluin tavoin vaikutuksiltaan haitallisempaa kuin järveen päätyvä tavallinen hajakuormitus.

4 Yhteenveto

Ämmässuon–Kulmakorven alueen ympäristöllinen sietokyky on jo ylittynyt moninkertaisesti jopa siinä määrin, että se asemakaavoituksen yhteydessä tehdyin ympäristövaikutusten kokonaisarvioinnin mukaisesti estää läheisten Histan alueelle suunniteltujen uusien asuinalueiden kaavoittamisen (Ks. kokonaisarvioinnin tiivistelmä, s. 12). Muistuttajien kannalta keskeisimpiä vaikutuksia ovat Loojärveen kohdistuvat vesistöpäästöt sekä uuden läjitysalueen sijoittuminen entistä lähemmäs tilojamme, josta taas aiheutuu maillemme uusia ja pidemmälle ulottuvia käytönrajoituksia.

Ämmässuon laajentamisen vaihtoehdot tulisikin perusteellisesti selvittää niin YSL 6 §:n vaatimin tavoin erityisesti uuden vaihemaakuntakaavan laatimisen yhteydessä. Ympäristöluvan käsittelijän tulisi siis pidättäytyä sitomasta maakuntakaavoittajan ja asemakaavoittajan harkintamahdollisuuksia alueen haitattomamman sijainnin selvittämisen suhteen tässä vaiheessa 30 vuoden ajaksi ja odottaa vähintään jo YSL 42.2. §:n perusteella laadittavana olevan asemakaavan lainvoimaistumista ennen kuin tekee asiassa lupapäätöksen.

Ennakkotäytäntöönpanoluvan osalta voidaan todeta, että kaatopaikan laajennuksen käyttöönotto tekisi muutoksenhaun osin merkityksettömäksi, kun alueelle tuodut jätteet aiheuttaisivat varmuudella maaperän ja vesien sellaista pilaamista, jota ei voida enää ennallistaa. Samoin alueen palauttaminen luonnontilaan vaikeutuisi entisestään.

Lopuksi on vielä huomattava, että samaan aikaan Uudenmaan ympäristökeskuksessa vireillä oleva myös YTV:n hakema sekajätteen käsittelylaitoksen ympäristölupa muodostaa yhdessä läjitysalueen laajennuksen kanssa sellaisen toiminnallisen kokonaisuuden, että hankkeet tulee käsitellä YSA 2 §:n mukaisesti samassa ympäristöluvassa. Olemme perustelleet asiaa tarkemmin sekajätteen käsittelylaitoksen lupahakemuksesta tekemässämme muistutuksessa.

Helsingissä 17. päivänä kesäkuuta 2004

Urberga Kb:n ja Niemis Kb:n valtuuttamana

Ympäristölakiasiantoinimisto Niemelä & Sario Oy

Juha Sario, OTL, lakimies

Sakari Niemelä, OTK, lakimies

LIITTEET:

Valtakirjat 2 kpl – toimitetaan täydennyksenä

Liite 1 Muistutus 23.8.2001

Liite 2 Muistutus ja muistutuksen täydennys 10.9.2001

Liite 3 Muistutus 15.5.2002

Liite 4 Mielipide YVA -selostuksesta

Liite 5 Muistio Ämmäsuon kokonaisarvioinnista 5.2.2003

Liite 6 Ämmäsuolta laskevien purojen kuormitus selvitys, Huomioita
Ämmäsuon ja Kulmakorven alueen vesien yhteistarkkailusta 2003

Liite 7 Vesa Majamaan lausunto 13.5.2002

Liite 8 Tero Myllyvirran lausunto 19.3.2004